

РОЗДІЛ 4

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

4.1. ESG-стандарти управління в досягненні цілей сталого розвитку

*Колесник О.О.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом,
Одеський національний економічний університет*

Сучасний світ динамічно розвивається, і разом з ним еволюціонують підходи до управління бізнесом. Глобальні проблеми, такі як зміна клімату, соціальна нерівність, пандемії, війни дедалі більше впливають на діяльність компаній та спричинюють потребу в нових стратегіях розвитку. Одним із ключових елементів таких стратегій стає впровадження стандартів ESG (Environmental, Social, Governance). Саме тому сьогодні дуже важливо звернути увагу на передовий досвід з метою найскорішого та найефективнішого відновлення економіки України та досягнення цілей сталого розвитку.

ESG-стандарти (Environmental, Social, and Governance — екологія, соціальна сфера та управління) набули популярності в 1990-х роках, коли з'явилися соціально відповідальні інвестиції. Інтеграція ESG стала мейнстримом, впливаючи на інвестиційні рішення та регуляторні заходи. Сьогодні ESG визнана найважливішою концепцією управління для досягнення сталого розвитку та забезпечення соціальної відповідальності бізнесу [2].

Протягом 20-го століття ми бачили безліч кампаній, які змушували компанії до більш справедливого та сталого ведення бізнесу. Наскільки добре вони працювали - питання дискусійне, але їхня присутність не викликає жодних сумнівів [6]. Приклади включають зусилля, спрямовані на припинення експлуатації робітників, фінансування воєн або репресивних режимів, таких як апартеїд, а також запровадження кодексів корпоративного управління - юридичних «правил», що вказують компаніям, як управляти собою.

Оскільки світові економічні системи продовжують демонструвати ознаки нестабільності, звітність ESG стає все більш життєво важливою для компаній в усьому світі. Багато зацікавлених сторін, від інвесторів до працівників, занепокоєні цим питанням, і вони все більше схильні робити вибір на основі свого сумління [16].

Репутаційний капітал ще ніколи не був так сильно поставлений на карту.

Хоча організації знають, що ефективна діяльність у сфері ESG може принести вигоду для бізнесу, рух вперед не завжди є лінійним. Виклики, пов'язані з просуванням на шляху ESG, є реальними і мають відчутні наслідки.

Для керівників вищої ланки та топменеджерів це спровокувало цілу низку нових проблем окрім звичайних екзистенційних. Недотримання нових вимог ESG ставить під загрозу весь бізнес. Дослідження, проведене у 2022 році серед 1300 осіб, відповідальних за прийняття рішень у сфері ESG, показало, що вони найбільше стурбовані фінансовими наслідками регуляторних дій (59%), а також можливістю відмови інвесторів від підтримки (57%), втратою продажів (48%) та репутаційною шкодою (48%) [2].

Крім того, зростаюче занепокоєння інвесторів щодо «грінвошингу» вимагає більш ґрунтовного розкриття інформації про сталий розвиток. Звіт PwC за 2023 рік про найбільші публічні компанії Канади акцентує проблеми ESG-звітності [8].

Компанії починають надавати пріоритет розкриття інформації про сталий розвиток, але погано підготовлені до майбутніх обов'язкових зобов'язань зі звітності. Багато канадських компаній все ще розглядають ESG та фінансову звітність як окремі процедури, що перешкоджає їхній здатності генерувати вартість за допомогою інтегрованої звітності [8].

Хоча інвестори все більше покладаються на ESG-звітність, канадські компанії нехтують значними можливостями підвищити довіру до своєї звітності зі сталого розвитку. Існує одна велика проблема: хоча зацікавлені сторони вітають ESG у всьому світі, концепція все ще немає єдиних стандартів звітності.

Відсутність єдиного стандарту звітності ESG призвела до появи численних систем звітності зі сталого розвитку, опитувань та ініціатив із залучення акціонерів і постачальників даних, кожна з яких має свої унікальні підходи та передумови. Як наслідок, організації часто опиняються в ситуації, коли їм доводиться визначати, на яких аспектах сталого розвитку наголошувати, що розкривати та які метрики використовувати. Відсутність стандартизованих показників ESG-звітності створює значні труднощі для організацій та інвесторів, перешкоджаючи порівнянню результатів діяльності та прийняттю рішень [6].

Вирішення цієї проблеми займе багато часу. Глобальні ринки повинні стандартизувати свою звітність і метрики, а це непросте завдання. Компанії дедалі частіше надають пріоритет визначенню та розкриттю суттєвих ESG-факторів, які відповідають їхній діяльності та інтересам зацікавлених сторін. Однак визначення того, які теми ESG заслуговують на увагу, стає складним

завданням за відсутності регулярних оцінок суттєвості; фактично, багато компаній проводять таку оцінку лише раз на два-три роки, що недостатньо для того, щоб йти в ногу з очікуваннями інвесторів, новими тенденціями та проблемами, а також зі змінами у системі звітності [7].

Фактори ESG охоплюють різні показники ефективності. Їх зазвичай називають якісними та кількісними метриками або індикаторами, які відображають корпоративну ефективність у сфері ESG. Однак деякі з цих факторів є більш суб'єктивними, ніж інші, що ускладнює їх вимірювання та кількісну оцінку. Наприклад, оцінка соціальних факторів, таких як задоволеність працівників, залучення громадськості та дотримання прав людини, передбачає врахування якісних аспектів, які за своєю суттю важко піддаються кількісній оцінці [2].

Поширеною перешкодою у корпоративній звітності зі сталого розвитку є обтяжливий процес збору даних. Вручну збирати відповідні дані зі сталого розвитку з різних джерел в організації може бути складно, особливо якщо дані розпорошені по різних відділах і системах. Дійсно, фрагментація, здається, є назвою гри. Електронні таблиці схильні до помилок, а розрізнені системи часто не мають можливості спілкуватися одна з одною (принаймні, не у спосіб, який людина може легко зрозуміти). А оскільки банки даних є ізольованими, інтеграція або інтеоперабельність систем не є легкодоступною [10].

Неефективні та складні робочі процеси є одним із побічних продуктів традиційної ізольованості даних ESG. Оскільки корпоративна стійкість за своєю суттю є міжфункціональною діяльністю, майже кожен відділ має тенденцію контролювати певний її аспект. Координація збору, аналізу та затвердження даних від різних відділів - від людських ресурсів до будівельних операцій і фінансів - може бути складною і схильною до помилок [16].

Звітність ESG охоплює широкий спектр екологічних, соціальних та управлінських питань, кожне з яких має власний набір показників і вимог до даних. Відстеження та збір даних за цими різноманітними аспектами може бути складним та ресурсоємним. Крім того, відповідні ESG-дані може бути важко знайти: вони можуть бути власністю, конфіденційними або важкодоступними, особливо коли йдеться про інформацію про ланцюги постачання або непрямі екологічні та соціальні впливи [13].

Наразі дані зібрані, але вони все ще потребують управління та перевірки на точність, повноту та надійність. На цьому етапі цілком природно, що організації стикаються з проблемою управління та перевірки даних у рамках ESG-звітності [19].

Надійне управління даними має вирішальне значення для збереження їхньої цілісності. Однак, як правило, організації з відносно низьким рівнем зрілості ESG не мають надійної системи управління даними, або, якщо така система існує, вона може бути нестійкою. Без належного управління дані можуть стати застарілими, суперечливими або піддаватися маніпуляціям [12].

Відсутність централізованої системи обліку (SOR) перешкоджає ефективному збору, управлінню та аудиту даних в організаціях. Крім того, існує велика ймовірність втрати інституційних знань у разі звільнення ключових співробітників [15].

Покладання на ручні методи часто призводить до отримання неповних або суперечливих даних і надмірної довіри до інформації, наданої респондентами без незалежної перевірки. Крім того, перевірка даних може бути складною та ресурсомісткою, особливо коли йдеться про великі масиви даних або покладання на інформацію від третіх осіб [4].

Ще одна проблема, з якою часто стикаються при складанні звітності ESG, пов'язана з управлінням відносинами зі стейкхолдерами, що має вирішальне значення для досягнення довгострокового успіху в галузі сталого розвитку. Хоча регулярна взаємодія необхідна для розуміння очікувань стейкхолдерів, збору даних, зміцнення довіри тощо, організаціям часто доводиться стикатися з труднощами у цій сфері [2].

Звітність ESG передбачає взаємодію з широким колом зацікавлених сторін, зокрема з інвесторами, працівниками, клієнтами, громадами, неурядовими організаціями та регуляторними органами. Кожна група стейкхолдерів має унікальні інтереси, погляди та інформаційні потреби, що ускладнює комунікацію та взаємодію з усіма ними одночасно [20].

Зацікавлені сторони мають різний рівень обізнаності та розуміння питань ESG, систем звітності та термінології. Комунікація складних ESG-тем - і великих обсягів даних - у спосіб, доступний і зрозумілий для різних зацікавлених сторін, не завжди очевидна одразу. Більше того, щоб зробити дані зрозумілими та релевантними, необхідна ретельна інтерпретація, аналіз та контекстуалізація, чого не можна досягти за один день [7].

Зацікавлені сторони все частіше вимагають прозорості та впевненості у результативності ESG. Однак забезпечення точності, надійності та узгодженості звітних даних може бути складним завданням, що призводить до занепокоєння з приводу "відмивання" або надання неправдивої інформації. Дійсно, відсутність надійного управління даними, процесів верифікації та налагодженої комунікації ускладнює довіру [5].

Пом'якшення хаосу в швидкозмінному ландшафті ESG-звітності - непросте завдання, і його не можна вирішити за одну ніч. Виклики, пов'язані зі звітністю ESG, є реальними та обтяжливими, створюючи розчарування для далекоглядних організацій у різних секторах та галузях [11].

Сучасні споживачі, інвестори та регуляторні органи глибоко зацікавлені в тому, щоб організації демонстрували підзвітність та відповідальність у своїй діловій практиці, особливо щодо екологічних та соціальних питань. Щоб допомогти організації зрозуміти та узгодити екологічні, соціальні питання та питання корпоративного управління, вони повинні визначити та встановити цілі ESG [6].

Але просто встановити цілі недостатньо. Доказом цього є розробка реальної стратегії ESG, заснованої на даних, та обмін інформацією про прогрес з ключовими зацікавленими сторонами, щоб продемонструвати здатність управляти ризиками, залишатися прибутковою та працювати відповідально [8]. Департамент з економічних і соціальних питань Організації Об'єднаних Націй встановлює планку, коли йдеться про соціальні та екологічні цілі. [20].

Ось кілька прикладів їхніх цілей сталого розвитку (табл.1).

Таблиця 1

Приклад цілей сталого розвитку

Категорія	Ціль
1. Екологічні цілі:	Вжити термінових заходів для боротьби зі зміною клімату та її наслідками. Забезпечити доступ до доступної, надійної, стійкої та сучасної енергії для всіх.
2. Соціальні цілі:	Забезпечити здоровий спосіб життя та сприяти добробуту для всіх у будь-якому віці. Забезпечити інклюзивну та справедливу якісну освіту та сприяти створенню можливостей для навчання впродовж усього життя для всіх.
3. Цілі корпоративного управління:	Забезпечення сталих моделей споживання та виробництва. Сприяти поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх.

Джерело: [8]

Перш ніж встановлювати цілі, найкраще зрозуміти, як працює організація, провівши базову оцінку, щоб порівняти поточну діяльність з ключовими критеріями ESG. Результати допоможуть відстежити прогрес у досягненні цілей сталого розвитку [19].

Кожна з цілей Організації Об'єднаних Націй, наведених вище, була розбита на цілі SMART (конкретні, вимірювані, досяжні, релевантні та

прив'язані до часу). Наприклад, ціль сприяння здоров'ю та добробуту має цільове завдання: до 2030 року знизити глобальний коефіцієнт материнської смертності до рівня менше 70 на 100 000 живонароджених [17].

Використання SMART- критеріїв для визначення цілей ESG дозволяє встановити досяжні цілі у заздалегідь визначені терміни. Нижче наведені критерії SMART (рис. 1).

Рис. 1. - Критерії SMART

Джерело: [3]

Цілі ESG - це завдання, які ставить перед собою бізнес, щоб допомогти йому ефективно управляти своїм впливом на навколишнє середовище та суспільство. Вони базуються на трьох категоріях ESG, про які йшлося вище, і визначають бачення та стратегію організації, одночасно забезпечуючи її підзвітність [6]. Загальні цілі включають скорочення викидів парникових газів, інвестиції у сталу енергетику, збільшення різноманітності робочих місць та забезпечення прозорих фінансових практик.

Одним із головних обов'язків команди стратегічних комунікацій компанії та агентств, які їх підтримують, є управління репутацією організації, а також репутацією її продуктів і керівників. У світі гіперзв'язку та нескінченного циклу новин екологічні, соціальні та управлінські аспекти (ESG) стають дедалі важливішою сферою для управління брендами та репутацією [9].

Репутація відіграє значну роль у визначенні вартості компанії.

Нещодавнє опитування, проведене компанією Weber Shandwick, показало, що 63% ринкової вартості компанії керівники світового рівня пов'язують із її репутацією. Ради директорів компаній також звертають увагу на репутацію. Дев'яносто один відсоток керівників, опитаних Weber Shandwick,

повідомили, що репутація їхніх компаній має важливе значення для їхніх рад директорів [5].

Окреме опитування, проведене PwC, показало, що 79% інвесторів визначили ESG-ризик як важливий фактор при прийнятті інвестиційних рішень. Сімдесят п'ять відсотків вважають, що компанії повинні вирішувати питання ESG, навіть якщо це впливає на короткострокову прибутковість [2].

Від зміни клімату до прав людини та винагороди керівників - довгий перелік актуальних питань, які підпадають під сферу ESG, кожне з яких може привернути негативну увагу ЗМІ та зашкодити репутації компанії [6].

Отже, щоб розповісти історію своєї компанії, пов'язану з ESG, і переконатися, що вона резонує з цільовою аудиторією, команди корпоративних комунікацій повинні розуміти і порівнювати, як ринок сприймає їхні дії на сьогодні. Вони також повинні володіти засобами для моніторингу реакції на зусилля команди, спрямовані на те, щоб впливати на представників ЗМІ та інформувати їх про дії компанії, пов'язані з ESG [3].

Моніторинг комунікацій та позиціонування конкурентів у сфері ESG також може допомогти команді з корпоративних комунікацій розробити нові стратегії та відповідно переглянути існуючі корпоративні меседжі [4].

Здатність відстежувати ЗМІ може бути особливо важливою, коли компанія здійснює значну діяльність, таку як злиття та поглинання, коли інша сторона угоди має сумнівну репутацію у сфері ESG. Уважно стежачи за новинами, відділ корпоративних комунікацій може допомогти команді реагувати та передбачати висвітлення подій, які можуть вплинути на репутацію компанії [2]. Зосередження уваги на новинах і моніторинг подій також може допомогти компаніям виявити публікації та впливових осіб з великою аудиторією, які мають можливість впливати на дискусію. Це можуть бути впливові особи у сфері ESG або просто впливові особи, які можуть бути підсилювачами певних повідомлень [1]. Хоча репутація бренду дедалі більше залежить від ESG-факторів, моніторинг такої широкої сфери є складним завданням. З тисячами джерел по всьому світу, кількома мовами та різними каналами, відстежувати теми ESG, що мають відношення до репутації фірми, може бути складно [7].

Репутаційні менеджери часто намагаються знайти способи впевнено відстежувати та отримувати більш глибоке розуміння того, як їхня компанія працює в основних засобах масової інформації з точки зору висвітлення тем, пов'язаних з репутацією, і, зокрема, з оцінкою ESG. Щоб отримувати своєчасну та актуальну інформацію, яку вони можуть використати для отримання дієвих

висновків, їм потрібна можливість створювати нестандартні, не "готові" звіти [3].

Процес звітування з ESG подібний до корпоративної фінансової звітності, за винятком того, що ESG-звітність розкриває якісні ESG-метрики та інформацію, а не бухгалтерські показники. До них відносяться [11]:

- Екологічні показники, такі як вироблені відходи та використання ресурсів;

- Соціальні показники, такі як гендерне співвідношення в оплаті праці та інвестиції в громаду;

- Показники управління, такі як випадки шахрайства та винагорода керівників.

- Хоча критичні елементи ESG-звіту варіюються залежно від цілей і пріоритетів, вони, як правило, охоплюють наступне:

- Екологічні фактори: Інформація про вплив організації на навколишнє середовище, включаючи управління водними ресурсами та відходами, викиди парникових газів та споживання енергії;

- Соціальні фактори: Інформація про соціальний вплив компанії, включаючи трудові практики, політику в галузі прав людини, залучення громадськості, DE&I та політику конфіденційності;

- Фактори управління: Інформація про структуру та практику управління компанією, включаючи структуру керівництва, винагороду, управління ризиками та ділову етику;

- Цілі та результати діяльності: Вимірювані цілі для показників ESG;

- Система звітності ESG: Стандарти або системи звітності ESG, що використовуються для створення звіту ESG (наприклад, GRI, SASB);

- Залучення зацікавлених сторін: Як зацікавлені сторони враховують ESG у стратегії

- Ризики та можливості: Визначення потенційного впливу ESG на результати діяльності та сталий розвиток компанії;

- ESG-стратегія: Пояснення стратегії компанії у сфері ESG, включаючи її пріоритети, ініціативи та плани;

- Зовнішнє підтвердження: Незалежна перевірка або запевнення даних та процесів у сфері ESG.

З'ясувавши цінність корпоративної звітності ESG, ми можемо дослідити ESG на практиці. Це передбачає розгляд систем і стандартів звітності ESG.

Стандарти звітності ESG визначають, як ви вимірюєте та звітуєте про екологічні, соціальні та управлінські показники вашої компанії [6].

Вони пропонують стандартизований набір показників та інструкцій зі звітності, забезпечуючи прозорість та зрозумілість ваших ESG-ініціатив. Таким чином, впровадження системи ESG може впорядкувати процес звітування, підвищити точність даних і довіру до вас з боку стейкхолдерів [13].

Розглянемо п'ять прикладів стандартів ESG-звітності (рис. 2). Належне звітування дозволяє оцінювати та покращувати діяльність компанії. Інтегроване управління сталим розвитком передбачає реалізацію стратегій і заходів, які дозволяють компаніям зробити значний внесок у досягнення ЦСР ООН. У цьому контексті поширеними є два терміни - КСВ та ESG. Хоча обидва стосуються корпоративної відповідальності, вони мають різне значення та фокус. КСВ - це нормативна концепція, яка вимагає від компаній бути соціально відповідальними з етичної точки зору [1].

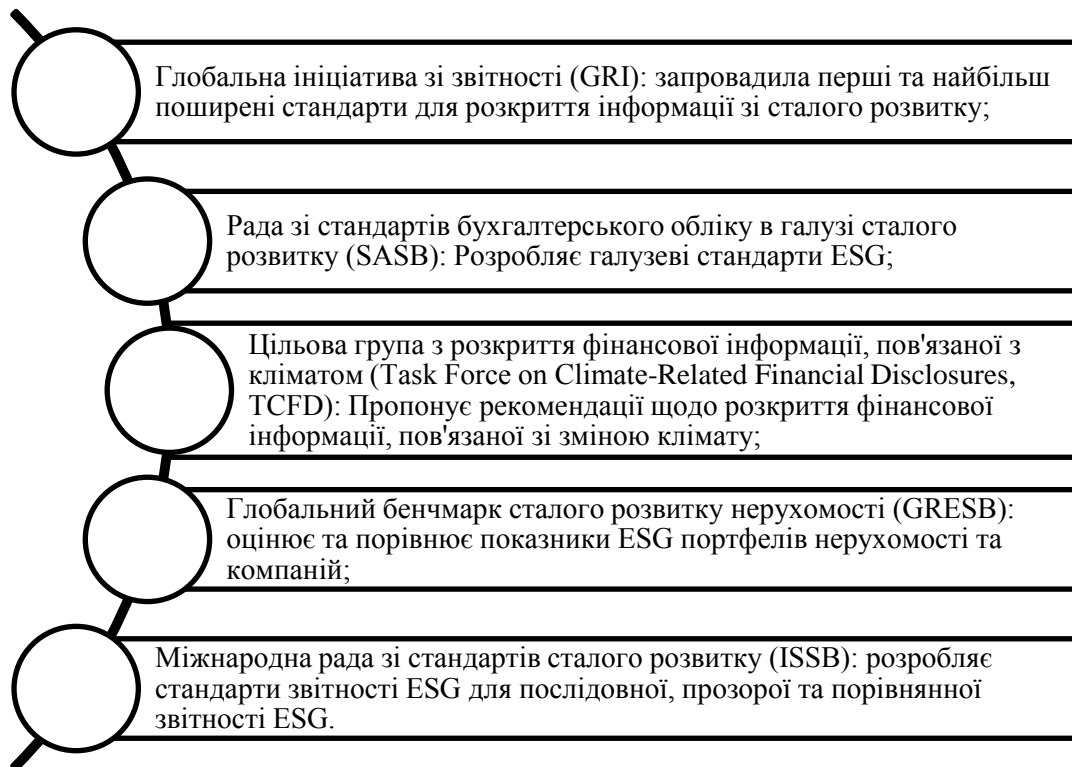

Рис. 2. – П'ять прикладів стандартів ESG-звітності

Джерело: [12]

ESG, з іншого боку, вимірює та кількісно оцінює результати цих зусиль. В першу чергу це стосується оцінки стійкості компаній, а критерії ESG використовуються як інвестиційні критерії для різних фінансових продуктів, фактично стаючи галузевим стандартом для сталого інвестування [10].

Взаємозв'язок між стійкістю та фінансовими показниками є предметом широких дискусій як у діловому, так і в академічному середовищі. Деякі вчені стверджують, що впровадження практик сталого розвитку може позитивно вплинути на фінансові показники компанії в довгостроковій перспективі, тоді

як інші стверджують, що практики сталого розвитку можуть мати негативний короткостроковий вплив на фінансові показники.

Впровадження ESG-звітності у вітчизняну практику бухгалтерського обліку має низку переваг для компаній. До них належать підвищення довіри стейкхолдерів, що досягається завдяки включенню ESG-критеріїв до звітів про результати діяльності компанії. Серед них - підвищення довіри стейкхолдерів, яке досягається завдяки включенню ESG-критеріїв до звітів про результати діяльності компанії. Це допомагає побудувати довіру між зацікавленими сторонами, включаючи інвесторів, споживачів, регуляторні органи та громадськість, що в кінцевому підсумку підвищує репутацію та прибутковість компанії [15]. Крім того, ESG-звітність може покращити інвестиційну привабливість бізнесу. Міжнародний досвід показує, що інвестори все частіше звертають пильну увагу на ESG-фактори і вважають їх ключовими при прийнятті інвестиційних рішень [6]. Включення ESG-критеріїв у поточну систему обліку та звітності може покращити процеси управління та прийняття рішень в компанії. Надання інформації про соціальні та екологічні аспекти бізнес-діяльності дозволяє керівництву більш об'єктивно оцінювати результати своєї роботи та вживати заходів для їх покращення [20].

Крім того, можна досягти кращої комунікації з громадськістю. Включення даних про сталий розвиток у звіти компаній сприяє підвищенню прозорості та відповідальності, що позитивно впливає на конкурентоспроможність [9].

Крім того, впровадження ESG-звітності в практику бухгалтерського обліку може сприяти розвитку бухгалтерського обліку як науки і практики. Це пов'язано з тим, що для ефективного збору та аналізу даних, які включаються до таких звітів, необхідні сучасні технології. Більше того, впровадження ESG-звітності ставить нові виклики та обов'язки перед фахівцями з бухгалтерського обліку, вимагаючи від них високого рівня знань та кваліфікації. Наприклад, звітність ESG вимагає знання екологічного та соціального аудиту, а також вміння порівнювати та аналізувати дані з різних джерел [17].

Загалом, впровадження звітності зі сталого розвитку у вітчизняну облікову практику має свої особливості, певні труднощі та вимагає індивідуального підходу для кожного підприємства. Однак, враховуючи позитивний вплив ESG-звітності на бізнес та суспільство в цілому, можна зробити висновок, що вона має значний потенціал для розвитку в Україні. Для цього необхідно, щоб держава та інші учасники ринку активізували свої зусилля щодо підтримки вітчизняних компаній у впровадженні ESG-звітності.

Крім того, існує потреба у підготовці фахівців у цій сфері та розширенні освітніх програм з бухгалтерського обліку та аналітики [14].

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення прогнозних і програмних документів, а також проєктів нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення збалансованості економічних, соціальних та екологічних складових сталого розвитку в Україні, відповідно до Указу Президента України [18].

Україна поступово розширює сфери гармонізації всіх видів господарської діяльності для сприяння їхньому зростанню, спираючись на прийняті законодавчі документи. У листопаді 2021 року Національний банк України презентував Політику сталого фінансового розвитку НБУ на період до 2025 року. Політика окреслює завдання українських фінансових установ щодо інтеграції ESG у фінансові послуги з початку 2022 року. Фінансові установи розкриватимуть інформацію про сталість своєї діяльності та звітуватимуть про свій вплив на довкілля. Вони також оцінюватимуть вплив на довкілля при відборі проєктів для фінансування [20].

Аналіз пріоритетів вітчизняних та іноземних компаній, які працюють в Україні, показав, що їхня увага до різних цілей сталого розвитку є нерівномірною [19].

В Україні великі компанії впроваджують практики сталого розвитку вже близько 15 років. Термін ESG (екологічна, соціальна та управлінська стійкість) з'явився, коли суспільство та бізнес-спільнота в США та Європі почали шукати зв'язок між програмами сталого розвитку компаній та їхнім впливом на фінансові показники. Для бізнесу важливо мати корпоративну відповідальність перед суспільством, майбутніми поколіннями та планетою [17]. На світовому інвестиційному ринку зростає вимога до компаній враховувати ESG-фактори у своїй бізнес-стратегії та надавати публічну звітність щодо своїх зобов'язань. Невиконання цих вимог може призвести до збільшення вартості капіталу або навіть до неможливості його залучення [4].

Згідно зі світовою статистикою, інвестори враховують ESG-фактори при виборі потенційних об'єктів для інвестування. Дослідження Інституту CFA показало, що 76% інституційних і 69% роздрібних інвесторів зацікавлені в ESG-інвестиціях. Bloomberg прогнозує, що глобальні ESG-активи можуть перевищити \$53 трлн до 2025 року, що становитиме понад третину від прогнозованого загального обсягу активів під управлінням у \$140,5 трлн [2].

Згідно з опитуванням «Погляд бізнес-лідерів», проведеним KPMG в Україні у серпні-вересні 2021 року, лише 14% керівників українських компаній з високим рівнем доходу вважають, що їхні програми ESG покращують

фінансові показники. У світі цей показник у чотири рази вищий - 52%. Однак великі гравці металургійного ринку вперше цього року повідомляють про кореляцію між впровадженням ESG-стандартів і фінансовими показниками [19].

В Україні лише невелика кількість компаній бере участь у міжнародних ESG-системах, рейтингах та індексах. Як правило, це компанії, які шукають міжнародні інвестиції, акції яких котируються на міжнародних біржах або мають єврооблігації [19].

Найпоширенішим ESG-рейтингом в Україні є міжнародний рейтинг Sustainalytics. Останніми роками великі компанії все частіше готують нефінансові річні звіти за стандартами GRI та/або відповідно до вимог Глобального договору ООН. Втім, ESG-звітність в Україні все ще перебуває на початковій стадії розвитку. Процес трансформації та переходу до нових підходів може зайняти 3-4 роки. У цей час компанії є впевненими у собі, персонал - досвідченим та залученим, є практика застосування та інституційна пам'ять [17].

Наразі пріоритетними для бізнесу є цілі 17, 3, 1 та 5. Група ДТЕК цілеспрямовано і системно працює над досягненням цих цілей. Компанія бере на себе відповідальність за екологічний і соціальний вплив своєї діяльності та прагне поліпшити якість життя майбутніх поколінь. Група ДТЕК інтегрувала 12 Цілей сталого розвитку ООН у свою ESG-стратегію до 2030 року [20].

Група Нафтогаз відповідально ставиться до ведення бізнесу та враховує актуальні тенденції в управлінні сучасними нафтогазовими компаніями. Вона реагує на поточні виклики та потреби українського суспільства, діючи в інтересах майбутніх поколінь. Компанія прагне створювати стійку цінність для своїх клієнтів, дотримуючись стандартів захисту довкілля, соціальної політики, фінансової стійкості та корпоративного управління. Вона прагне стати національним лідером у сфері сталого розвитку та є членом мережі Глобального договору ООН. Компанія поділяє принципи мережі та надає пріоритет цілям сталого розвитку (3, 4, 5, 6, 7, 11, 13, 17) у своїй бізнес-діяльності [20].

Провідний вітчизняний аграрний бізнес «Кернел» успішно реалізує проекти, спрямовані на вирішення соціальних проблем. Глобальною метою компанії у сфері сталого розвитку та соціальної відповідальності є добровільний внесок у соціальну, економічну та екологічну сфери, пов'язані з її діяльністю та досягненням стратегічних цілей [19].

Соціальна мета компанії - розвивати потенціал своїх співробітників, забезпечувати їхню безпеку і здоров'я на робочому місці, створювати умови для

їхньої самореалізації та професійного розвитку, а також сприяти вирішенню соціально значущих проблем і розвитку громад у регіонах присутності. Економічною метою компанії є досягнення максимальної прибутковості за рахунок ефективного використання ресурсів, впровадження новітніх технологій, постійного вдосконалення процесів, прозорого та відкритого ведення бізнесу. Компанія прагне впроваджувати інновації, дбайливо обробляти землю та виробляти високоякісну продукцію, яка відповідає міжнародним стандартам якості, ділової етики та потребам клієнтів [19].

Екологічна мета максимізація енергоефективності, мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище, скорочення викидів парникових газів, переробка та мінімізація відходів, збереження земельних ресурсів для відновлення [17].

Варто зазначити, що більшість цілей сталого розвитку є взаємопов'язаними. Тому вирішення проблеми реалізації одних з них сприяє досягненню інших цілей. Наприклад, подолання бідності (Ціль 1) вимагає вирішення проблем розвитку сільського господарства (Ціль 2), економічного зростання, зайнятості та гідної праці для всіх (Ціль 8). Це створює умови для синергії в комплексному вирішенні цих складних проблем [16].

Останніми роками підприємницькі бізнес-структури в Україні все більше уваги приділяють розвитку корпоративної прозорості, соціальної відповідальності та ефективності. Концепція корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) може підвищити капіталізацію та зміцнити стійкість бізнесу. Вона також може слугувати засобом соціального позиціонування та формування іміджу сучасної, соціально орієнтованої компанії [17].

Впровадження інтегрованого підходу в економічну діяльність є вагомим джерелом досягнення цілей сталого розвитку. Такий підхід дозволяє забезпечити єдність і збалансованість економічних, соціальних та екологічних аспектів сталого розвитку. Для суттєвого посилення такої стратегії необхідно:

- забезпечити комплексність,
- визначити ключові індикатори для моніторингу,
- проводити регулярний моніторинг,
- організувати співпрацю між соціальними партнерами
- та забезпечити прозорість бізнес-процесів.

Реалізація політики сталого розвитку має здійснюватися насамперед державою та створеними нею спеціальними координаційними органами. При цьому важливо, щоб їхні дії узгоджувалися з інтересами інших стейкхолдерів, зокрема бізнесу, місцевих громад та громадянського суспільства.

Дослідження показало, що впровадження звітності зі сталого розвитку та її імплементація у вітчизняну облікову практику може зіткнутися з певними труднощами, такими як нормативно-правове регулювання та відсутність стандартів.

На відміну від інших країн, в Україні досі не прийнято нормативно-правових актів та стандартів щодо ESG-звітності, що ускладнює процес імплементації для вітчизняних підприємств. Компанії можуть зіткнутися з труднощами при структуруванні, зборі та поданні інформації без національної бази. Варто зазначити, що українські бізнес-лідери вже впроваджують практики сталого звітування [16].

Відсутність стандартизованих підходів та експертизи може призвести до недостатньої прозорості та достовірності зібраної інформації, що є похідною від попереднього питання. За таких обставин довіра учасників ринку може бути підірвана, що може негативно вплинути на репутацію компанії [2].

ESG-інформація, як правило, подається в окремих звітах, що ускладнює її аналіз та порівняння з іншими фінансовими показниками діяльності компанії через відсутність науково обґрунтованих та перевірених на практиці комплексних підходів. Для забезпечення комплексного підходу до оцінки ефективності діяльності бізнесу необхідно розробити методичні підходи до інтеграції ESG-інформації в загальну звітність підприємства [15].

Однією з основних проблем ESG-звітності є оцінка впливу діяльності підприємства на екологічні, соціальні та управлінські фактори, що пов'язано зі складністю оцінки та необхідною експертизою. Оцінка впливу на бізнес-операції може бути складним завданням, особливо для компаній, що працюють у складних та ризикованих сферах. Процес впровадження та забезпечення якості звітності ще більше ускладнюється нестачею кваліфікованих фахівців [17].

Крім того, збір та обробка необхідної інформації вимагає додаткових витрат. Для забезпечення належної якості даних ESG-звітності компаніям доводиться збирати та обробляти значні обсяги інформації. Це призводить до збільшення витрат на персонал та інформаційні технології, що може бути обтяжливим для вітчизняного бізнесу [3].

Крім того, деякі учасники ринку не приділяють достатньої уваги ESG-звітності та її значенню для прийняття рішень, що призводить до відсутності зацікавленості з боку керівництва підприємств. Як наслідок, спостерігається недостатня популяризація та розуміння важливості ESG-звітності в бізнесі [19]. Рішення цих проблем включають наступні пункти (рис. 3).

Рис. 3. – Шляхи подолання бар'єрів популяризації ESG в Україні

Джерело: складено автором

При використанні державою зазначених вище пунктів Україна зможе покращити власне економічне становище, зменшити вплив соціальних проблем та налагодити міжнародну співпрацю.

Дослідження проблем впровадження стандартів ESG показало, що основна проблема самої системи ESG полягає в складності її об'єктивізації, а саме проблеми гармонізації систем, складність оцінки та збору даних результатів роботи. З іншого боку важливо розуміти, що попри певні труднощі імплементації, використання цієї системи приносить користь бізнесу. Основними перевагами є вплив системи на репутацію та імідж бізнесу, збільшення довіри з боку інвесторів тощо. Аналіз процесу визначення ESG-цілей підприємства виявив, що шлях до використання стандартів ESG починається з визначення цілей підприємства, завдяки використанню різноманітних систем, як, наприклад SMART, включення системи до власного бізнесу цей процес стає легше. Це стосується й процесу звітування, використання різноманітних систем дає змогу всебічно оцінити та презентувати власний ESG-розвиток. Взаємозв'язок ESG та репутації бізнесу дає змогу зрозуміти важливість стандартів ESG в стратегії компанії. У світі зв'язку та нескінченного циклу новин аспекти ESG стають дедалі важливішою сферою

для управління брендами та репутацією. Репутація, як наслідок, відіграє значну роль у визначенні вартості компанії.

Процес звітування в розрізі використання ESG-стандартів показує, що процес звітування з ESG подібний до корпоративної фінансової звітності, за винятком того, що ESG-звітність розкриває якісні ESG-метрики та інформацію, а не бухгалтерські показники.

Таким чином, впровадження ESG-звітності у вітчизняну практику бухгалтерського обліку має низку переваг для компаній. До них належать підвищення довіри стейкхолдерів, збільшення інвестиційної привабливості бізнесу, покращення процесів управління та прийняття рішень в компанії. Оцінка рівню впровадження стандартів ESG в українських компаніях показує, що наразі в Україні використання систем ESG не є поширеним, здебільшого цю систему використовує великий бізнес переважно в сфері енергетики та агробізнес.

Аналіз бар'єрів впровадження стандартів ESG в Україні та шляхи їх подолання дав змогу зрозуміти, що існування бар'єрів пов'язано з низкою проблем в Україні, а саме відсутністю законодавчо-нормативної бази, відсутністю стандартизованої системи оцінювання та експертизи, недостатнім рівнем обізнаності серед підприємців та низьким рівнем професійної підготовки відповідних спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Chang, Y. J., & Lee, B. H. (2022). *The impact of ESG activities on firm value: Multi-level analysis of industrial characteristics*. *Sustainability*, 14(21), 14444. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/21/14444>.

2. Dimson, E., Marsh, P., & Staunton, M. (2020). *Divergent ESG ratings*. *The Journal of Portfolio Management*, 47(1), 75-87. URL: <https://jpm.research.com/content/47/1/75.abstract>.

3. Huang, D. Z. (2021). *Environmental, social and governance (ESG) activity and firm performance: A review and consolidation*. *Accounting & finance*, 61(1), 335-360. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/acfi.12569>.

4. Li, T. T., Wang, K., Sueyoshi, T., & Wang, D. D. (2021). *ESG: Research progress and future prospects*. *Sustainability*, 13(21), 11663. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/21/11663>.

5. Liang, Y., Lee, M. J., & Jung, J. S. (2022). *Dynamic Capabilities and an ESG Strategy for Sustainable Management Performance*. *Frontiers in Psychology*, 13, 887776. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2022.887776/full>.

6. Lioui, A., & Tarelli, A. (2022). *Chasing the ESG factor*. *Journal of Banking & Finance*, 139, 106498. URL: <http://surl.li/trnau>

7. Maiti, M. (2021). *Is ESG the succeeding risk factor?. Journal of Sustainable Finance & Investment*, 11(3), 199-213. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/20430795.2020.1723380>.
8. Marc, W., & Mark, R. (2022). *The essential link between ESG targets & financial performance. Harvard Business Review*. URL: <http://surl.li/trnbh>
9. Pérez, L., Hunt, V., Samandari, H., Nuttall, R., & Biniek, K. (2022). *Does ESG really matter—and why. McKinsey Quarterly*. URL: <http://surl.li/trnbu>
10. Pham, T. N., Tran, P. P., Le, M. H., Vo, H. N., Pham, C. D., & Nguyen, H. D. (2022). *The effects of ESG combined score on business performance of enterprises in the transportation industry. Sustainability*, 14(14), 8354. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/14/8354>.
11. Rossi, M., Minicozzi, G., Pascarella, G., & Capasso, A. (2020). *ESG, competitive advantage and financial performances: A preliminary research. In Business Theory and Practice Across Industries and Markets (pp. 969-986). CYP*. URL: <https://iris.unisannio.it/handle/20.500.12070/44916>.
12. Wang, N., Pan, H., Feng, Y., & Du, S. (2023). *How do ESG practices create value for businesses? Research review and prospects. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. URL: <http://surl.li/trnce>
13. Whelan, T., Atz, U., Van Holt, T., & Clark, C. (2021). *ESG and financial performance. Uncovering the Relationship by Aggregating Evidence from, 1, 2015-2020*. URL: https://sri360.com/wp-content/uploads/2022/10/NYU-RAM_ESG-Paper_2021-2.pdf.
14. Zumente, I., & Lāce, N. (2021). *ESG Rating—Necessity for the Investor or the Company?. Sustainability*, 13(16), 8940. URL: <http://surl.li/trncq>
15. Абаджян Є. Б., Постол Ю. О., Гулевський В.Б. *Необхідність розвитку ESG-стандартизації. Інформаційні технології в освіті, техніці та промисловості: збірник тез доповідей. Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених і студентів. Івано-Франківськ, 2023. С.108-109.*
16. Гура В., Берданова О. *Відновлення та розвиток підприємництва в Україні на основі esg-концепції. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2(50). 2022. 68-74. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.50.68-73>.
17. Кирчата І., Шершенюк О. *Розробка стратегії розвитку підприємництва на засадах ESG-орієнтирів. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва, Вип. 30. 2023. С. 194-203.*
18. *Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
19. Сисоєва І. М. *Екологічні, соціальні та управлінські питання (esg) як імператив для бізнесу в умовах пандемії. Агросвіт. 2021. № 4. С. 31–37.*
20. Харченко Ю.А. *ESG-стратегія управління розвитком відповідального бізнесу. Сталій розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 09 черв. 2022 р. 2022. С. 92–94*